

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№10

2025
oktyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr,
86 sahifa, oktyabr, 2025-yil.*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHON MOLIYA TIZIMIDA “YASHIL” MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANISHINING MUAMMOLARI VA SHARTLARI	12
Quliyev Begimqul Melikovich	
EKOLOGIK MIGRANTSIYANI MINTAQAVIY MIQYOSDA MUVOFIQLASHTIRISHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI	18
Bahtiyor Ismoilov Ulug‘bek o‘g‘li, Kadirova Zulayxo Abduxalimovna	
O‘ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH HOLATI	25
Davletova Nilufar Tulanovna	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA MINTAQANI IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	30
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	37
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	41
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
MAHALLIY XOMASHYO BAZASIDAN FOYDALANISH ORQALI ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	46
Sultanov Dilshod Normamatovich	
IQTISODIYOTI RIVOJLANGAN DAVLATLARDA INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	50
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	55
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
O‘QITUVCHILAR VA TALABALAR UCHUN INNOVATSION TA’LIM DASTURLARINI ISHLAB CHIQISHDA XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHUV MEXANIZMLARI	62
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA’RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQLARNING ILMIY-TADQIQOTLAR SHARHI	68
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o‘g‘li	
RESPUBLIKA IQTISODIY TARAQQIYOTIDA OLIY TA’LIMNI MODERNIZATSIYA QILISH VA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINING O‘RNI.....	74
Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich	
DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	80
O. Nurmuradov	

DAVLAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI

O. Nurmuradov

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash milliy manfaatlarni himoya qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Siyosiy institutlar iqtisodiy siyosatni shakllantirish va amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqolada siyosiy institutlarning iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashdagi samaradorligini oshirish strategiyalari tahlil qilinadi. Qonun ustuvorligini mustahkamlash, siyosiy barqarorlikni ta'minlash, korrupsiyaga qarshi samarali kurash olib borish, fuqarolar ishtirokini kengaytirish va axborot texnologiyalarini joriy etish asosiy yo'nalishlar sifatida ko'rib chiqiladi. Bu strategiyalar davlat boshqaruvidagi shaffoflik va hisobdorlikni oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Natijada, investitsion muhit yaxshilanadi, iqtisodiy o'sish sur'ati oshadi hamda davlatning ichki va tashqi tahdidlarga chidamliligi mustahkamlanadi. Shu bilan birga, siyosiy institutlarning mustaqilligi va samaradorligi yanada oshadi, bu esa mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Ushbu tadqiqot siyosiy institutlarning iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirini chuqurroq anglash va ularni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Davlat iqtisodiy xavfsizligi, siyosiy institutlar, samaradorlik, strategiyalar, qonun ustuvorligi, siyosiy barqarorlik, korrupsiyaga qarshi kurash, fuqarolar ishtiroki, axborot texnologiyalari, investitsiya muhiti, shaffoflik, hisobdorlik, iqtisodiy o'sish, barqaror rivojlanish, davlat boshqaruvi, mustaqillik, tahdidlar, milliy manfaatlar, iqtisodiy siyosat, boshqaruv tizimi.

Abstract: Ensuring the economic security of the state is of great importance in protecting national interests and ensuring sustainable development. Political institutions play a crucial role in the formation and implementation of economic policy. This article analyzes strategies for increasing the effectiveness of political institutions in strengthening economic security. Strengthening the rule of law, ensuring political stability, effectively combating corruption, expanding citizen participation, and introducing information technologies are considered as key areas. These strategies serve to strengthen economic security by increasing transparency and accountability in public administration. As a result, the investment climate improves, economic growth increases, and the state's resilience to internal and external threats is strengthened. At the same time, the independence and effectiveness of political institutions further increase, which is a key factor in ensuring the country's long-term sustainable development. This study provides practical recommendations for a deeper understanding of the impact of political institutions on economic security and their development.

Keywords: State economic security, political institutions, efficiency, strategies, rule of law, political stability, fight against corruption, citizen participation, information technologies, investment climate, transparency, accountability, economic growth, sustainable development, public administration, independence, threats, national interests, economic policy, management system.

Аннотация: Обеспечение экономической безопасности государства имеет большое значение для защиты национальных интересов и обеспечения устойчивого развития. Политические институты играют важнейшую роль в формировании и реализации экономической политики. В статье анализируются стратегии повышения эффективности политических институтов в укреплении экономической безопасности. Ключевыми направлениями считаются укрепление верховенства права, обеспечение политической стабильности, эффективная борьба с коррупцией, расширение участия граждан и внедрение информационных технологий. Эти стратегии способствуют укреплению экономической безопасности за счет повышения прозрачности и подотчетности государственного управления. В результате улучшается инвестиционный климат, ускоряется экономический рост и повышается устойчивость государства к внутренним и внешним угрозам. Одновременно с этим повышается независимость и эффективность политических институтов, что является ключевым фактором обеспечения долгосрочного устойчивого развития страны. В исследовании представлены практические рекомендации для более глубокого понимания влияния политических институтов на экономическую безопасность и их развитие.

Ключевые слова: Экономическая безопасность государства, политические институты, эффективность, стратегии, верховенство права, политическая стабильность, борьба с коррупцией, участие граждан, информационные технологии, инвестиционный климат, прозрачность, подотчетность, экономический рост, устойчивое развитие, государственное управление, независимость, угрозы, национальные интересы, экономическая политика, система управления.

KIRISH

Davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlash jarayonida siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda dunyo bo'yicha siyosiy barqarorlik, korrupsiyaga qarshi kurash va qonun ustuvorligi kabi ko'rsatkichlarda sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Masalan, Transparency International tashkilotining 2024-yilgi Korrupsiya Indeksi bo'yicha 180 ta mamlakat ichida yuqori natijalar ko'rsatgan davlatlarda iqtisodiy o'sish sur'ati o'rtacha 3-5% atrofida bo'lib, bu ularning iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashdagi siyosiy institutlarning samaradorligini oshirishga bog'liqligini ko'rsatadi. Shuningdek, Jahon banki tomonidan e'lon qilingan Siyosiy barqarorlik indeksi ma'lumotlariga ko'ra, siyosiy barqarorlik yuqori bo'lgan davlatlarda investitsiya hajmi va iqtisodiy rivojlanish darajasi ancha yuqori bo'lib, bu holat siyosiy institutlarning iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirining amaliy natijasidir.

Bugungi globallashuv davrida davlatlarning iqtisodiy xavfsizligi mamlakatning barqaror rivojlanishi, ijtimoiy farovonligi va siyosiy mustaqilligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Iqtisodiy xavfsizlik nafaqat ichki iqtisodiy jarayonlarning barqarorligini, balki tashqi tahdidlar, moliyaviy inqirozlar, kiberxavfsizlik muammolari va siyosiy beqarorliklardan himoyalaniшни ham o'z ichiga oladi. Shu bois, davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalasi murakkab va ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi.

Siyosiy institutlar davlat boshqaruvi, qonunlar qabul qilish, iqtisodiy siyosatni shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarida markaziy rol o'ynaydi. Ularning samarali ishlashi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda asosiy omil bo'lib, davlat siyosatining izchil va maqsadli yuritilishiga xizmat qiladi. Biroq, zamonaviy sharoitlarda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish, ularni yangi tahdidlarga moslashtirish va iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash uchun innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish zarurati kuchaymoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish strategiyalarini aniqlash va tahlil qilish uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullari qo'llanildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy iqtisodchi olimlarning ta'riflariga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, Jumladan: Joseph Nye fikricha, iqtisodiy xavfsizlikni "davlat yoki jamiyatning iqtisodiy resurslari va infratuzilmasini barqaror saqlash hamda ularni tashqi va ichki tahdidlardan himoya qilish qobiliyati" deb ta'riflaydi. Uning fikricha, siyosiy institutlar bu jarayonda iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish va amalga oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Fikrimizcha, aynan siyosiy institutlarning samarali faoliyati orqali davlat iqtisodiy xavfsizligi mustahkamlanadi, chunki ular nafaqat siyosiy irodani shakllantiradi, balki iqtisodiy resurslarni boshqarish, tartibga solish va strategik qarorlarni qabul qilishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, siyosiy institutlarning imkoniyatlari va funksiyalarini takomillashtirish iqtisodiy xavfsizlikni oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi kerak.

Barry Buzan fikricha, iqtisodiy xavfsizlikni milliy xavfsizlikning asosiy komponenti sifatida ko'rib, uni "davlatning iqtisodiy tizimining o'z funksiyalarini barqaror amalga oshirish imkoniyatlari va tashqi tahdidlardan himoyalaniش darajasi" deb tushuntiradi. Siyosiy institutlar esa bu jarayonda strategik boshqaruv va koordinatsiya vositasi hisoblanadi. Fikrimizcha, siyosiy institutlarning samarali faoliyati milliy iqtisodiy tizimning barqarorligini ta'minlash uchun muhim shartdir. Chunki siyosiy institutlar orqali resurslarni maqbul taqsimlash, iqtisodiy siyosatni muvofiqlashtirish va tahdidlarga qarshi tezkor chora-tadbirlarni amalga oshirish imkoniyati yuzaga keladi. Shu bois, siyosiy institutlarning rolini kuchaytirish va ularning samaradorligini oshirish davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Stephen Krasner fikriga ko'ra, davlat iqtisodiy xavfsizligini "davlatning iqtisodiy barqarorligini saqlab qolish va iqtisodiy manfaatlarini xalqaro maydonda himoya qilish jarayoni" deb ta'riflab, siyosiy institutlarning qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi organlari orqali bu maqsadga erishishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Fikrimizcha, siyosiy institutlar nafaqat iqtisodiy siyosatni shakllantirish va amalga oshirishda, balki davlatning iqtisodiy manfaatlarini samarali himoya qilishda ham markaziy rol o'ynaydi. Shu sababli, davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlash uchun siyosiy institutlarning faoliyati yanada takomillashtirilib, ularning xalqaro hamkorlik va ichki iqtisodiy boshqaruvdagi roli oshirilishi zarurdir.

John Mearsheimer fikricha, iqtisodiy xavfsizlikni "davlatning iqtisodiy salohiyatini oshirish va uni tashqi bosim va inqirozlardan himoya qilish uchun zarur siyosiy va institutsional mexanizmlarni yaratish" deb ta'riflaydi. Unga ko'ra, siyosiy institutlar ushbu mexanizmlarning asosiy tashkilotchisi hisoblanadi. Fikrimizcha, davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda siyosiy institutlarning institutsional salohiyatini kuchaytirish, samarali boshqaruv tizimlarini joriy etish va tashqi tahdidlarga qarshi tezkor hamda muvofiqlashtirilgan choralar ko'rish imkoniyatlarini oshirish muhimdir.

Susan Strange fikriga ko'ra, iqtisodiy xavfsizlikni "xalqaro iqtisodiy tizimda davlatning iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va ichki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarur siyosiy va iqtisodiy vositalar to'plami" deb qaraydi. Shu bois, siyosiy institutlarning roli ushbu vositalarni samarali boshqarishdir. Fikrimizcha, siyosiy institutlarning samarali boshqaruvi davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda asosiy shart bo'lib, ularning institutlararo hamkorlik va xalqaro iqtisodiy munosabatlarni muvofiqlashtirishdagi roli yanada oshirilishi zarur.

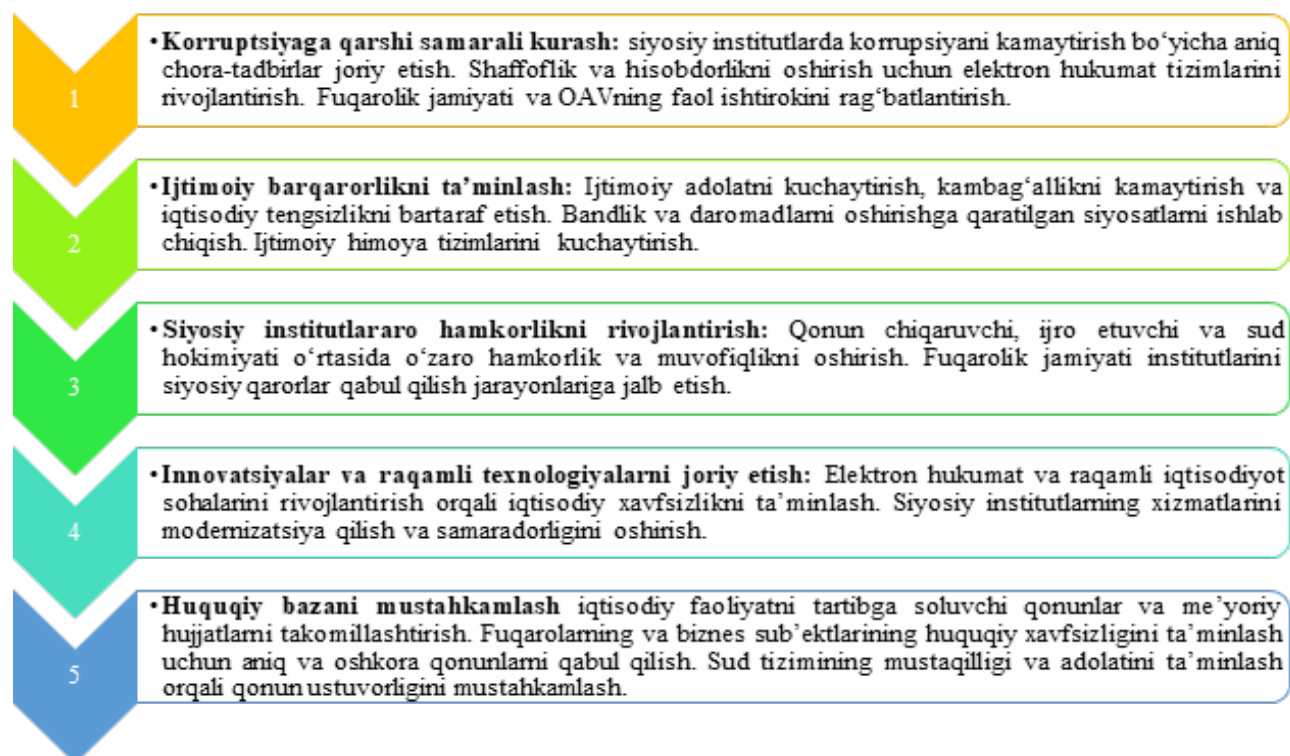
TAHLIL VA NATIJALAR

Davlat iqtisodiy xavfsizligi mamlakatning barqaror rivojlanishi, iqtisodiy o'sishining uzluksizligi va tashqi hamda ichki tahdidlardan himoyalaniishi uchun muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda global iqtisodiy sharoitlarning murakkablashuvi, geosiyosiy o'zgarishlar va ichki siyosiy jarayonlarning noaniqligi davlatlarning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashni yanada murakkablashtirmoqda. Shu sababli, iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda siyosiy institutlarning roli va ularning samaradorligini oshirish muhim strategik vazifalardan biri sifatida qaraladi.

Siyosiy institutlar davlat hokimiyati organlari, qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi tizim, sudlar, shuningdek, siyosiy partiyalar va fuqarolik jamiyati tashkilotlari davlat siyosatini shakllantirish va amalga oshirishda markaziy o'rin tutadi. Ularning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi samaradorligi davlat iqtisodiyotining barqarorligini va iqtisodiy muammolarning samarali hal etilishini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois, siyosiy institutlarning faoliyatini takomillashtirish va ularning iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashdagi rolini kuchaytirish bugungi kunda ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

Davlat iqtisodiy xavfsizligi mamlakat iqtisodiyotining ichki va tashqi tahdidlarga qarshi barqarorligini ta'minlash, milliy resurslarni samarali boshqarish va iqtisodiy barqaror rivojlanishni kafolatlashdir. Bugungi global iqtisodiy va siyosiy sharoitlarda davlatlarning iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlash masalasi oldingi qatorlarda turibdi. Xalqaro bozorlar o'zgaruvchanligi, geopolitik ziddiyatlar, moliyaviy inqirozlar va boshqa tahdidlar mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligiga jiddiy xavf solmoqda. Shu sababli, har bir davlat o'zining siyosiy institutlarini mustahkamlash va ularning samaradorligini oshirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga intilmoqda.

Siyosiy institutlar davlat boshqaruv tizimining ajralmas qismi bo'lib, ular qonunlarni qabul qilish, ijro etish va nazorat qilish funksiyalarini bajaradi. Ularning barqarorligi, mustaqilligi va shaffofligi davlat siyosatini amalga oshirishda, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni boshqarishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Siyosiy institutlarning samaradorligi to'g'ridan-to'g'ri iqtisodiy siyosatning sifatiga, qonun ustuvorligi darajasiga, korrupsiyaga qarshi kurashga va investitsion muhitga ta'sir qiladi.

1-rasm. Davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish strategiyalari

Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish keng qamrovli, tizimli yondashuvni talab qiladi. Huquqiy asoslarni mustahkamlash, korrupsiyaga qarshi kurash, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va innovatsiyalarni joriy etish orqali siyosiy institutlar iqtisodiy barqarorlik va rivojlanishga sezilarli hissa qo'sha oladi.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali siyosiy institutlarning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi rolini kuchaytirish, davlatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishini ta'minlash imkoniyati ortadi. Shu bois, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.

Davlat iqtisodiy xavfsizligi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini, resurslarini himoya qilish va ichki hamda tashqi tahdidlarga chidamliligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Siyosiy institutlar esa davlat boshqaruvida hal qiluvchi rol o'ynaydi, chunki ular qonunlar qabul qilish, siyosiy barqarorlikni saqlash va iqtisodiy siyosatni amalga oshirish mexanizmlarini yaratadi. Shu bois, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim strategik yo'nalishdir.

Siyosiy institutlar iqtisodiy xavfsizlikka ta'sir qiluvchi asosiy omillarni belgilaydi: Qonun ustuvorligi: Qonunlarning aniq va adolatli qabul qilinishi iqtisodiy muhitni barqarorlashtiradi va investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratadi. Siyosiy barqarorlik: Barqaror siyosiy tizim iqtisodiy jarayonlarning to'xtovsiz davom etishini ta'minlaydi. Korrupsiyaga qarshi kurash: Korrupsiya darajasining pasayishi iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Fuqarolar ishtiroki: Fuqarolar qatnashuvi siyosiy qarorlarning haqqoniyligini oshiradi.

Qonunlarni takomillashtirish va ularning amalda to'liq ijrosini ta'minlash: Natija: qonun ustuvorligi kuchayib, biznes muhitida ishonch oshadi, bu esa investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Siyosiy institutlarning mustaqilligini oshirish: Natija: institutlarning siyosiy bosimlardan xoli faoliyati davlat boshqaruvida barqarorlikni ta'minlaydi, iqtisodiy siyosatni samarali amalga oshirish imkonini beradi. Shaffoflik va hisobdorlikni kuchaytirish: Natija: korrupsiyaning kamayishi, resurslarning samarali boshqarilishi va davlat xizmatlari sifatining yaxshilanishi kuzatiladi. Fuqarolar ishtirokini rag'batlantirish: Natija: siyosiy qarorlar xalq manfaatlariga mos keladi, ijtimoiy muammolar tezroq hal qilinadi. Axborot texnologiyalarini joriy qilish: Natija: davlat boshqaruvida tezkor va aniq qarorlar qabul qilinadi, monitoring tizimlari samaradorligi oshadi.

Ushbu strategiyalarni joriy qilish natijasida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi: Iqtisodiy siyosatning oldindan ko'rilgan va tizimli amalga oshirilishi orqali iqtisodiy barqarorlik oshadi. Investitsion muhit yaxshilanadi, xorijiy va mahalliy investitsiyalar hajmi oshadi. Davlatning moliyaviy resurslari samarali boshqariladi, byudjet tushumlari ortadi. Korrupsiya va noqonuniy iqtisodiy faoliyat kamayadi. Fuqarolar o'z manfaatlarini himoyasida siyosiy institutlarga ishonch bildiradi. Bundan tashqari, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish iqtisodiy xavfsizlikni xavf-xatarlarga nisbatan chidamliligini kuchaytiradi va uzoq muddatli barqaror rivojlanish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Yuqorida ko'rsatib o'tilgan strategiyalarni amalga oshirish orqali siyosiy institutlarning ishi yanada shaffof, mustaqil va samarali bo'lib, iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim omilga aylanadi. Natijada mamlakat iqtisodiy rivojlanishi barqaror va uzluksiz bo'ladi, ichki va tashqi tahdidlarga chidamlilik oshadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash milliy suverenitetning asosiy ustunlaridan biri bo'lib, uning barqarorligi mamlakatning siyosiy institutlari faoliyatining samaradorligiga bevosita bog'liq. Siyosiy institutlar davlat iqtisodiy siyosatini shakllantirish, resurslarni taqsimlash, qonunlarni ishlab chiqish va ularni ijro etishda markaziy rol o'ynaydi. Shunday ekan, ularning faoliyatini takomillashtirish va samaradorligini oshirish iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash uchun eng muhim omillardan biri hisoblanadi.

Ushbu ishda ko'rsatildiki, siyosiy institutlarning iqtisodiy xavfsizlik sohasidagi samaradorligini oshirish uchun bir qancha strategik yo'nalishlar mavjud. Ulardan biri – siyosiy institutlar faoliyatining shaffofligini oshirish, korrupsiyaga qarshi samarali kurashish va qonunlarning amalda to'liq bajarilishini ta'minlashdir. Shuningdek, iqtisodiy siyosatning barqarorligi va oldindan bashorat qilinishi, milliy va xalqaro tahdidlarga qarshi tezkor va muvofiqlashtirilgan choralar ko'rish muhim hisoblanadi.

Siyosiy institutlar iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda innovatsion yondashuvlarni joriy etishi, raqamli texnologiyalar va ma'lumotlar tahlilini samarali qo'llashi, shuningdek, xalqaro hamkorlikni mustahkamlashi lozim. Bu esa davlatning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, tashqi bosim va inqirozlardan samarali himoyalaniish imkonini beradi.

Davlat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish uzoq muddatli va tizimli ishlarni talab qiladi. Buning uchun siyosiy institutlar ichki tashkilotchi kuchlarni mustahkamlashi, xalqaro tajribani o'rganishi va doimiy ravishda o'z faoliyatini takomillashtirib borishi zarur. Shu yo'l bilan milliy

iqtisodiyotning barqarorligi va rivojlanishi, davlat suverenitetining mustahkamligi ta'minlanadi va kelajak avlodlarga yanada barqaror, xavfsiz va farovon jamiyat qoldiriladi.

Siyosiy barqarorlik indeksining oshishi siyosiy institutlarning mustahkamlanayotganidan dalolat beradi, bu esa iqtisodiy faoliyat uchun ijobiy muhit yaratadi. Korrupsiya indeksining pasayishi natijasida davlat resurslari samaraliroq boshqarilmoqda, bu esa iqtisodiy xavfsizlikni oshiradi. Investitsiyalarning o'sishi iqtisodiy xavfsizlikning mustahkamligini ko'rsatadi, chunki barqaror siyosiy tizim investorlarga ishonch bag'ishlaydi. Qonunlarni amalga oshirishning yaxshilanishi siyosiy institutlarning ish samaradorligi ortganini ko'rsatadi. Fuqarolar ishtirokining oshishi siyosiy institutlar faoliyatining shaffofligi va hisobdorligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs.
2. Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.
3. Krasner, S. D. (1976). State Power and the Structure of International Trade. *World Politics*, 28(3), 317-347.
4. Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company.
5. Strange, S. (1988). *States and Markets*. Pinter Publishers.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100